

право да запита, отъ къде е дошла въ даденъ случай причината, която е раздвижила цената⁹⁾.

Въ областта на паритѣ Борткевичъ се явява защитникъ на умѣренія метализъмъ срещу крайния номинализъмъ. Въ критиката си на паричната теория на Кнапъ¹⁰⁾ Борткевичъ идва до заключението, че противоречието между умѣренитѣ металисти и номиналиститѣ по сжщество не е голѣмо. За да докаже това, Борткевичъ разглежда дветѣ главни тези на Кнапъ: за номиналността на паричната единица и за държавния характеръ на паритѣ. Споредъ Кнапъ, номиналността на паричната единица се изразява най-вече въ това, първо, че може да има пари, съвсемъ независими отъ нѣкаква метална основа и, второ, че между пари и металъ може да сжществува тѣсна връзка, но не и тождество. Борткевичъ възразява, че умѣренитѣ металисти учатъ сжщото: необмѣняемитѣ срещу металъ книжни пари съ принудителенъ курсъ тѣ признаватъ за сжщински пари, макаръ да смѣтатъ за нормаленъ случая, когато валутата има метална основа¹¹⁾. По тезата за държавния характеръ на паритѣ Борткевичъ сжщо намира възможность за примирение на двата лагера: възгледа на номиналиститѣ, че паричнитѣ знаци, били тѣ отъ хартия или металъ, важатъ по силата на държавния авторитетъ, и възгледа на металиститѣ, че въ случая на метална валута съ свободно сѣчене на монети паричнитѣ знаци важатъ, защото сж направени отъ скжпоцененъ материалъ, не се изключватъ напълно. За да се постигне съгласие, трѣбва само да се раздѣлятъ въпроситѣ, дали единъ париченъ знакъ важи и колко той важи. Тогава става ясно, че държавата може да създаде или премахне една монета, но не може да ѝ вдѣхне по-голѣма или по-малка важимостъ безъ да държи смѣтка за съответнитѣ обективни условия, напримѣръ, за металното ѝ съдържание или за размѣра на емисията¹²⁾.

Докато Кнапъ е почти равнодушенъ къмъ въпроса за купувната сила на паритѣ, Борткевичъ се живо интересува отъ него. На мисълта за „амфитропното положение на индивидитѣ“, на схващането, че всѣки индивидъ е едновременно кредиторъ и длъжникъ и затова не може осезателно да почувствува инфлация и дефлация като нѣкакво зло, Борткевичъ противопоставя факта, че смѣняването на паричната единица и промѣнитѣ въ снабдяването на народното стопанство съ платежни срѣдства не се отразяватъ равномерно върху доходитѣ и разходитѣ на единичнитѣ стопанства.

⁹⁾ Op. cit. стр. 20—22 на отпечатъка.

¹⁰⁾ Die geldtheoretischen und die währungspolitischen Konsequenzen des Nominalismus“, Schmollers Jahrbuch, год. XXX (1906).

¹¹⁾ Op. cit. стр. 1322.

¹²⁾ Op. cit. стр. 1337 и сл.

Разглеждайки тѣзи проблеми, Борткевичъ се придържа въ количествената теория за паритѣ, на която той дава, обаче, широко и психологично тълкувание. Борткевичъ съзнава условния и сложенъ характеръ на величинитѣ, които участвуватъ въ „равенството на размѣната“, и въ противовесъ на строгитѣ привърженици на количествената теория (на Ирвингъ Фишеръ, напримѣръ) смѣта, че ценитѣ не сж съвсемъ пасивенъ елементъ на това равенство. Свидетелство за това негово схващане е реферата, който той е държалъ въ Щутгартъ предъ колежитѣ си отъ Verein für Sozialpolitik презъ септември 1924 г. на тема: „Причинитѣ за усилено действие на едно увеличено парично обръщение върху равнището на ценитѣ“. Тукъ Борткевичъ разглежда наблюдаваното въ много страни следъ свѣтовната война явление, че въ време на инфлация, отъ известенъ моментъ нататкъ, равнището на ценитѣ се покачва въ размѣръ много по-голѣмъ отъ този, въ който расте количеството на паритѣ. Борткевичъ е съгласенъ съ Маршалъ, Кейнсъ, Мизесъ, Фишеръ, Хаанъ и други икономисти, че при инфлация обръщателната скоростъ на паритѣ се увеличава и че недовѣрието къмъ валутата, страха отъ растящето обезценение на паритѣ е причината, загдето повишението на ценитѣ изпреварва увеличението на платежнитѣ срѣдства. Но той не е съгласенъ съ тѣхъ, че страха отъ инфлацията действува предимно чрезъ купувачитѣ, като ги кара да бързатъ да се освободятъ отъ обезценяващитѣ се пари, а поддържа, че страха действува предимно чрезъ продавачитѣ, като ги кара да повишаватъ ценитѣ съ огледъ на непрестанното всеобщо поскжпняване на богатата. Тѣя погледната, увеличението на обръщателната скоростъ на паритѣ се явява не като причина, а като последица отъ „сврѣхповишението“ на ценитѣ¹³⁾.

Становището на Борткевичъ по въпроса за лихвата се очертава въ критиката му срещу теорията на Бьомъ-Баверкъ. Споредъ Бьомъ-Баверкъ лихвата има три основания: 1) различното съотношение между нуждитѣ и покритието имъ въ течение на времето; 2) систематичното подценяване на бждащитѣ нужди и на срѣдствата за тѣхното удовлетворение; 3) техническото превъзходство на настоящитѣ блага въ сравнение съ еднаквитѣ по видъ и количество бждещи блага. Характерно за Борткевичъ е съмнението му, че лихвата може да се обясни съ техническитѣ условия на производството. Той оспорва самостоятелното значение на третото основание, което Бьомъ Баверкъ посочва (свежда го отчасти къмъ първото), намира второто за съвсемъ несъстоятелно и остава да важи съ нѣкои уговорки само първото. Задачата на Бьомъ-Баверкъ е била, споредъ Борткевичъ, затруднена отъ стремле-

¹³⁾ Schriften des Vereins für Sozialpolitik, Томъ 170, страница 266—267.